

Svensk industris konkurrenskraft efter finanskrisen

Författare:

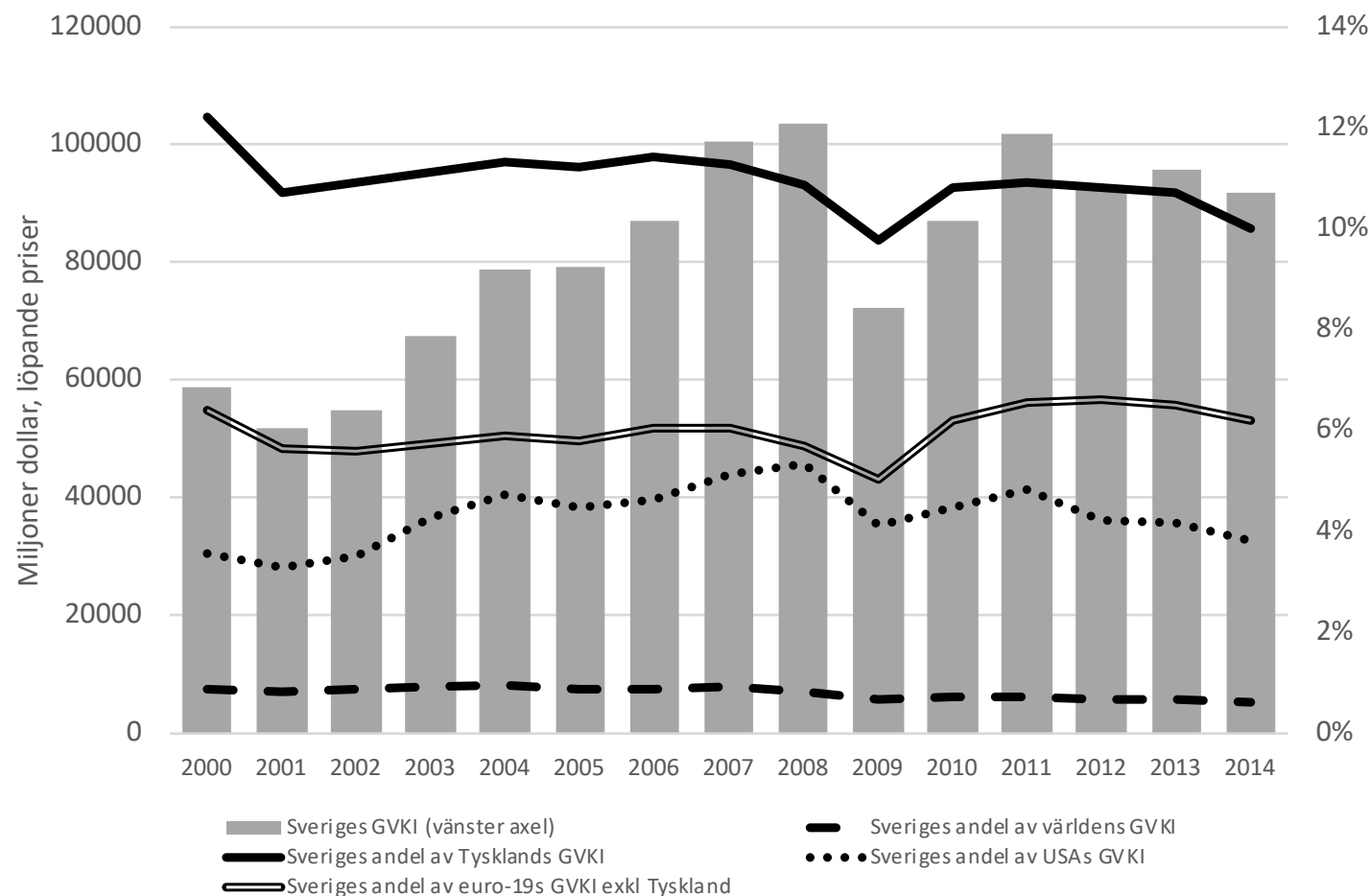
Daniel Lind, samhällspolitisk chef, Jusek. Kontakt: daniel.lind@jusek.se

Jon Tillegård, utredare, Unionen. Kontakt: jon.tillegard@unionen.se

De åsikter som uttrycks i den här texten är författarnas egna och representerar inte nödvändigtvis deras arbetsgivare.

Stockholm, 2018-10-02

Svensk industris konkurrenskraft i en ny, mer specialiserad global ekonomi

Globala värdekedjeinkomster (GVKI) är summan av den förädling - löner och vinster - som under ett år krävs för att i alla branscher möta efterfrågan på industriprodukter.

Sveriges GVKI-nivå uttrycks i löpande priser och i miljoner dollar – till växelkurs.

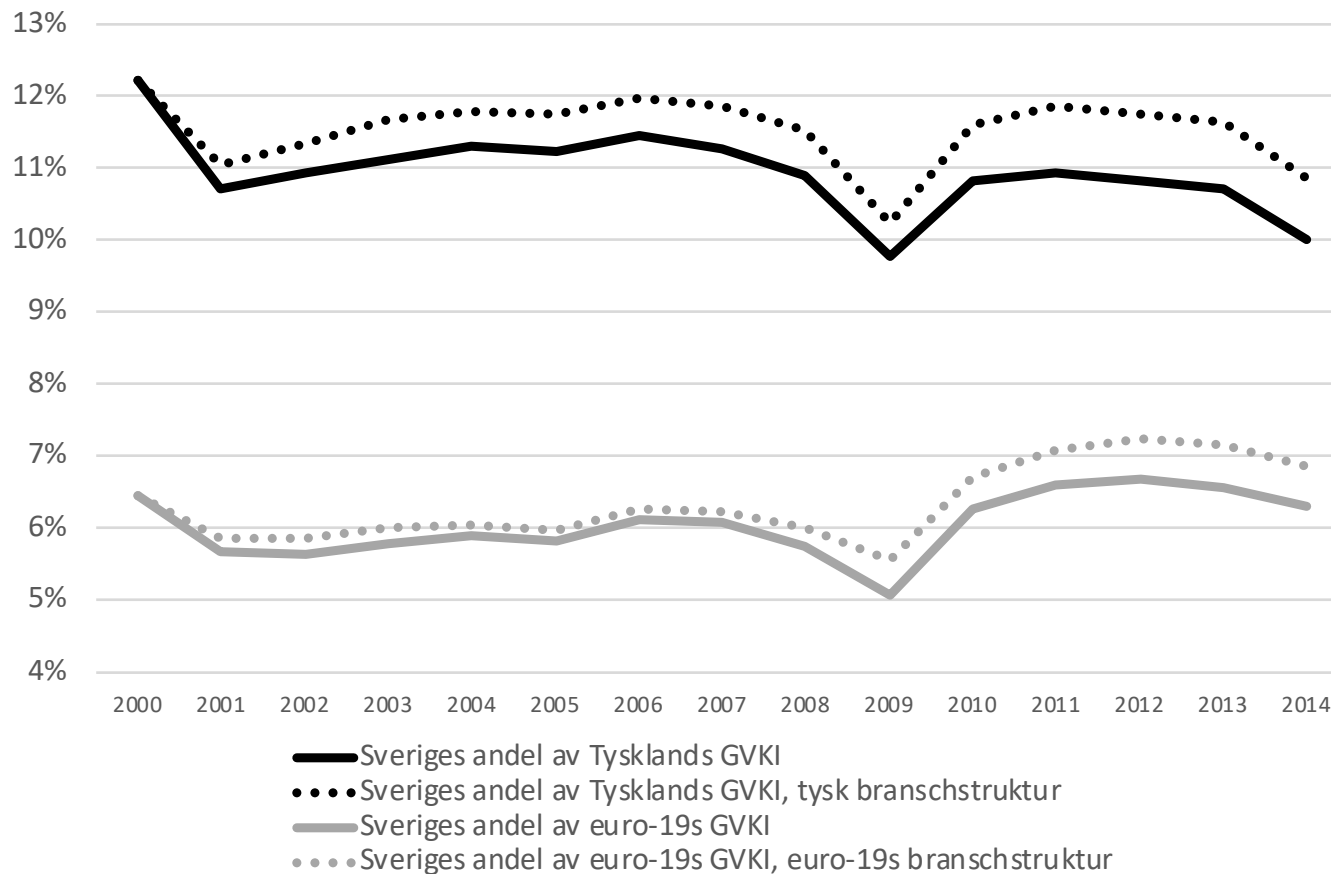
Källa: World Input-Output Database (WIOD) och egna beräkningar. WIOD är källan till samtliga analyser i den här artikeln förutom när det uttryckligen sägs något annat.

Sveriges utveckling relativt enskilda länder/områden definieras som Sveriges andel av världens GVKI dividerad med respektive lands GVKI:s andel av världens GVKI.

**Andelar av världens GVKI
(löpande priser, i dollar till växelkurs)**

	2000	2008	2014
Sverige	0,0088	0,0084	0,0062
Tyskland	0,0724	0,0774	0,0619
USA	0,2461	0,1576	0,1614
Kina	0,0567	0,1258	0,2181
Finland	0,0042	0,0046	0,0026
Eurozonen 19 exkl. Tyskland	0,1376	0,1474	0,0995

Branschstrukturens påverkan på svensk industris konkurrenskraft

Svensk industri påverkades mer negativt av finanskrisen p.g.a. att många av de industribranscher där Sverige historiskt har varit starkt påverkades mer negativt av finanskrisen. Inte minst handlar det om verkstadsindustrin.

Hänsyn kan tas till detta genom att vikta samman hela industrins GVKI-tillväxt med delbranschernas andel i jämförelselandet. Då fångar man hur snabbt Sveriges GVKI hade vuxit om branschfördelningen hade varit densamma som i jämförelselandet.

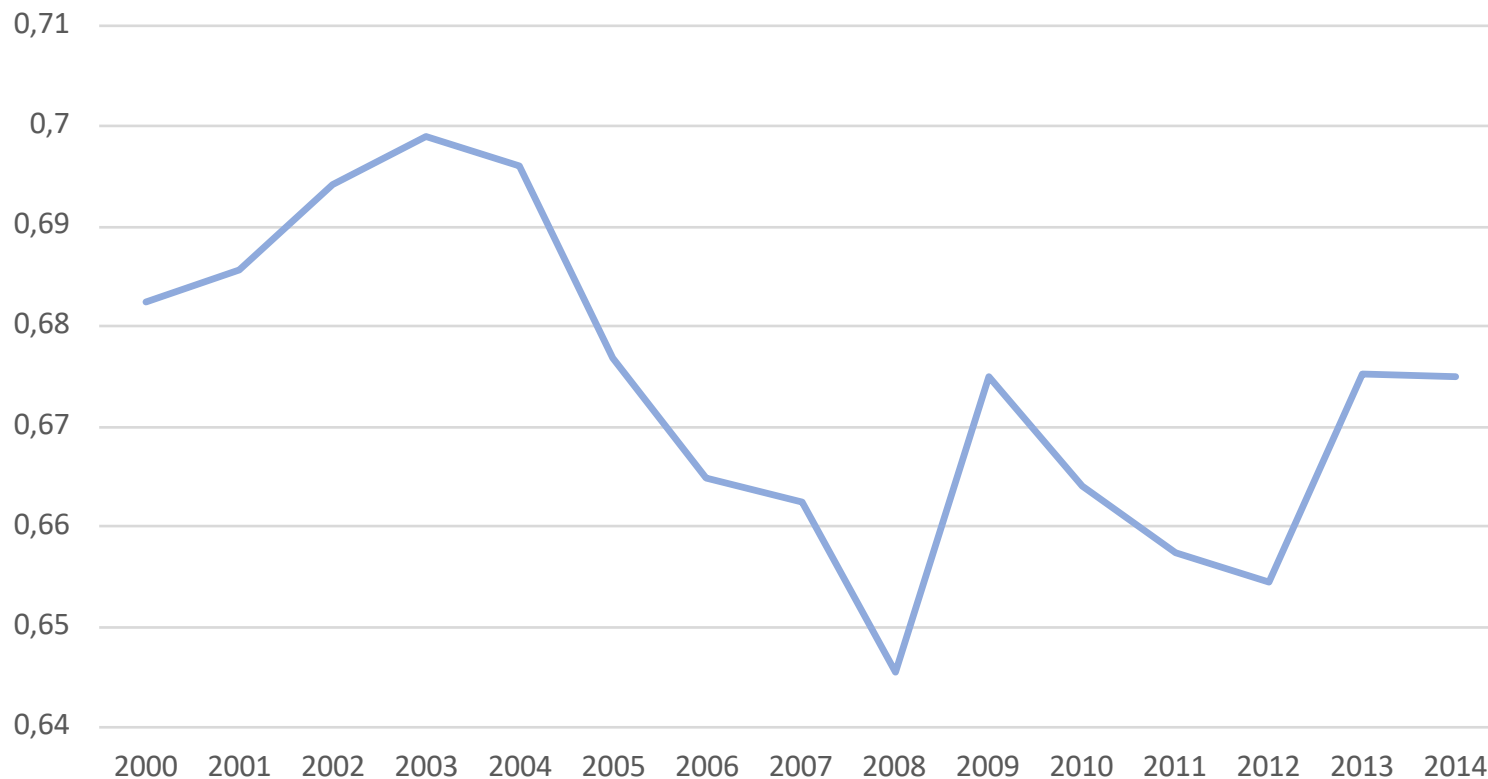
Den skillnad som då uppstår i tillväxten i och nivå av GVKI kan sedan omvandlas till sysselsättning med produktivitetsnivån. Skillnaden i GVKI-nivå mellan Sverige med svensk respektive tysk branschstruktur summeras då till närmare 20 000 sysselsatta, längs industrins värdekedja i den inhemska svenska ekonomin.

Skillnad i tillväxt mellan Sveriges brutto- och förädlingsvärdeexport sedan 2008

	2008-14	2008-14
	Tillväxt i bruttoexport	Tillväxt i nettoexport (förädlingsvärdeexport)
Sverige	-4,5 %	-0,1 %

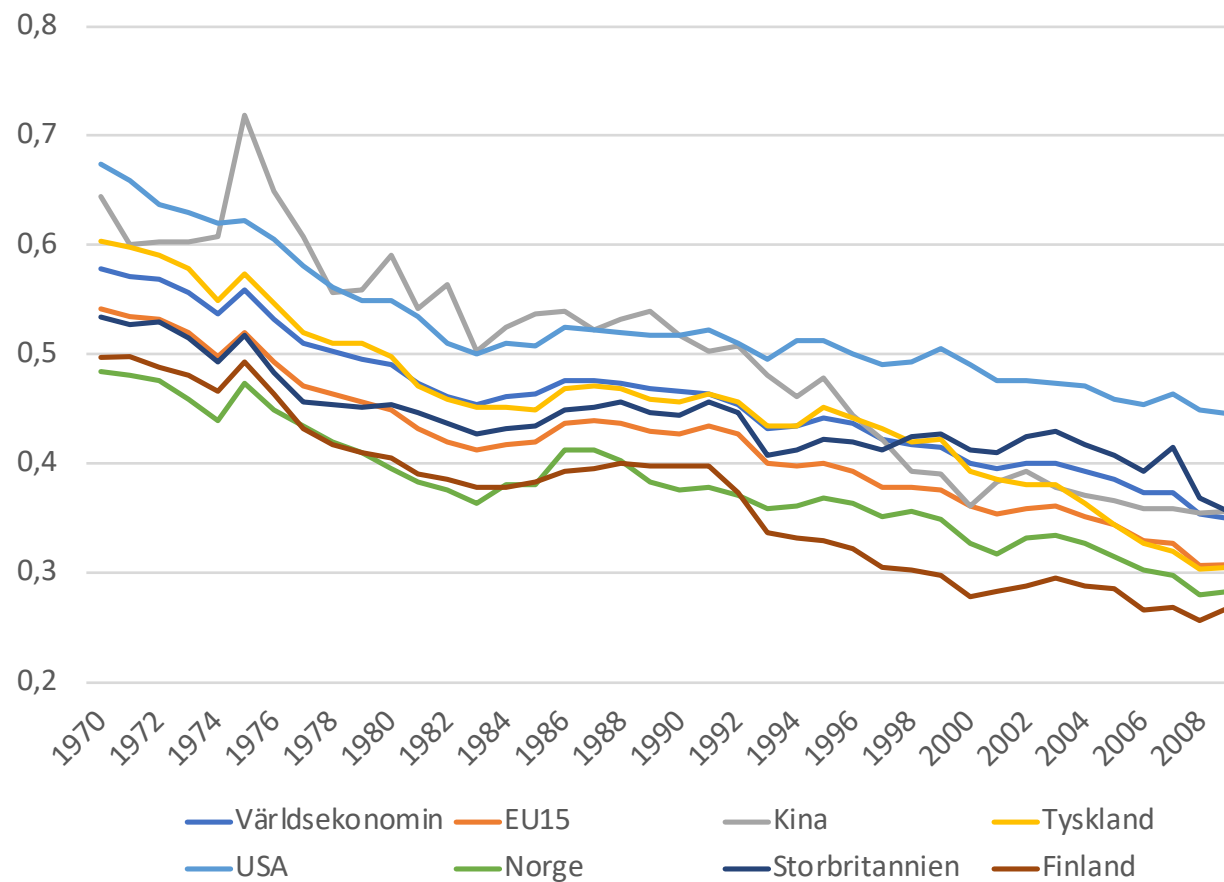
Sveriges VAX-kvot – förädlingsvärdeexport/bruttoexport

En kvot som används som en indikator på en ny och mer specialiserad global ekonomi, med en bruttoexport som växer snabbare än den förädling som finns inbäddad i de exporterade produkterna. För industrin har den här kvoten gradvis minskat i västvärlden under flera decennier, även i Sverige.

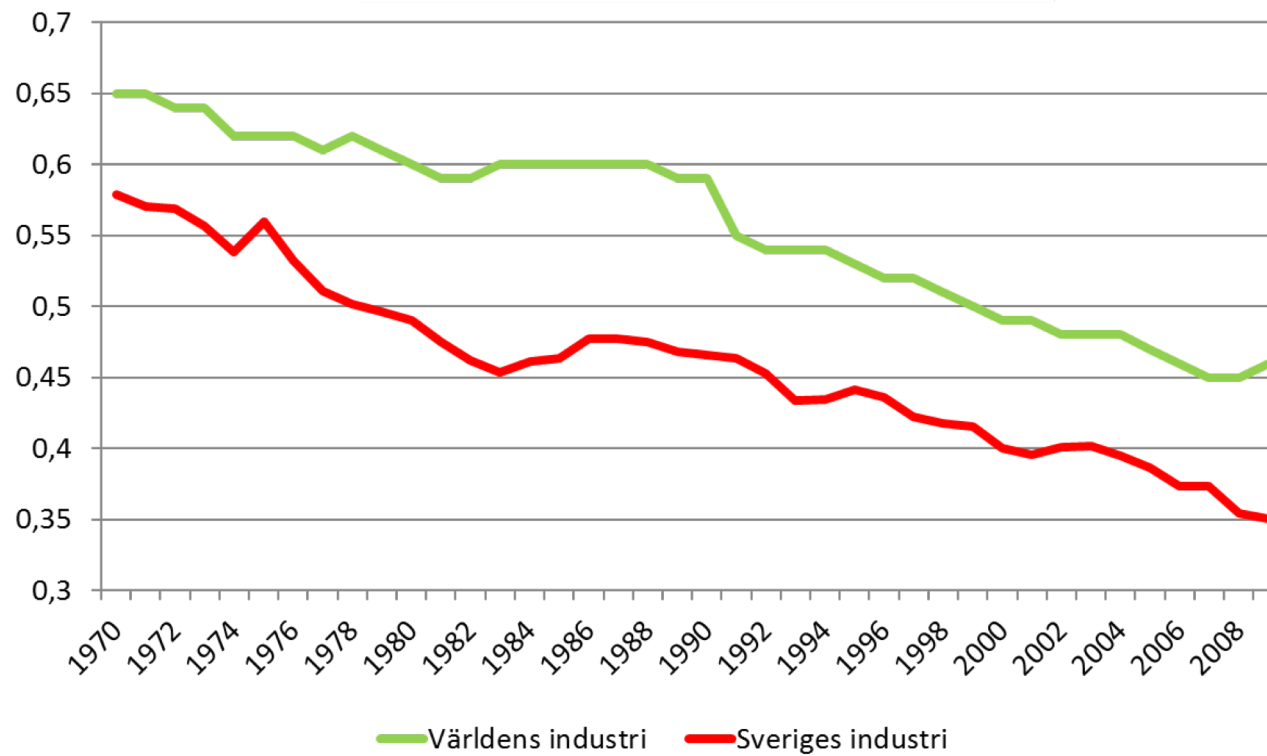

Svensk industris VAX-kvoter 1970-2009

Källa: Statistik levererad av Johnson och Noguera

VAX-kvot: Förädlingsvärde/bruttoexport

Sveriges brutto- och nettoexport, 2014

Hur Sveriges export fördelar sig mellan länder. Andelar av total export.

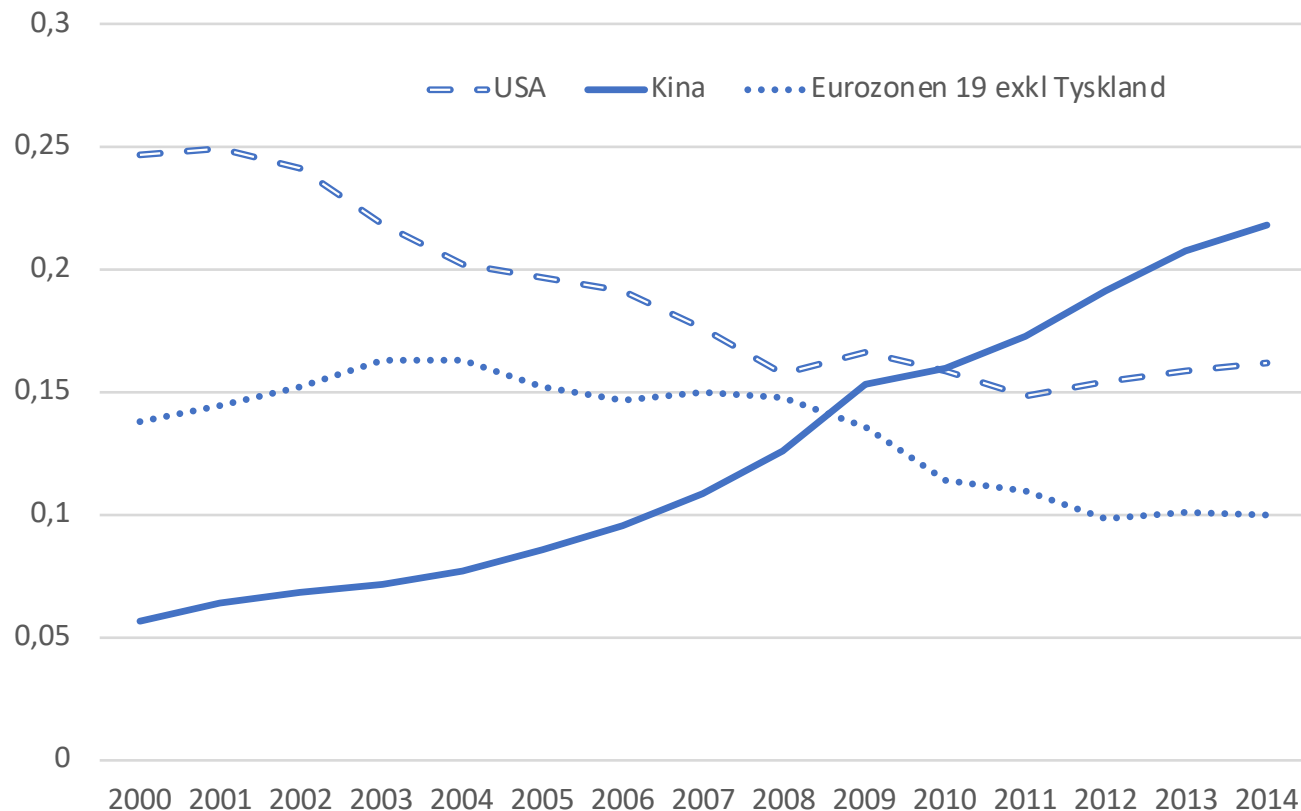
Bruttoexport		Nettoexport	
Norge	0,106	Norge	0,079
Tyskland	0,102	USA	0,079
Storbritannien och Nordirland	0,073	Tyskland	0,072
Finland	0,071	Kina	0,051
Danmark	0,070	Storbritannien och Nordirland	0,051
USA	0,068	Danmark	0,046
Nederländerna	0,051	Finland	0,044
Frankrike	0,045	Frankrike	0,039
Kina	0,036	Nederländerna	0,023
Italien	0,024	Italien	0,021

Globala värdekedjor är, trots sitt namn, fortfarande främst regionala. Det betyder att insatser i högre utsträckning passerar fler länder inom regionala nätverk (t ex inom Norden och norra Europa).

Det betyder i sin tur att bruttoexporten ökar relativt snabbare än den förädling som finns inbäddad i insatsprodukterna – problemet med dubbelräkning är större och VAX-kvoten blir lägre.

I nettotermer betyder det att länder som Kina och USA blir relativt viktigare som svenska exportmarknader.

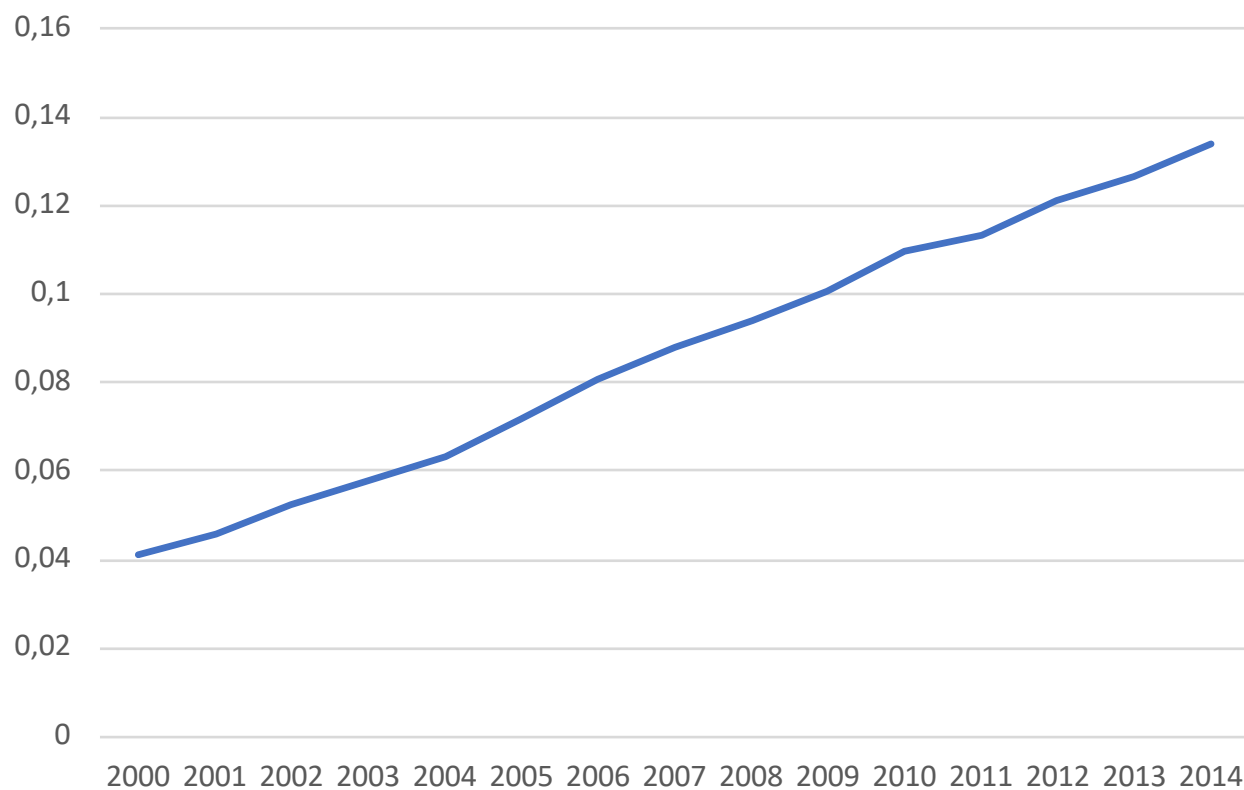
Andelar av världens GVKI

Kinas andel av världens GVKI är lägre än om GVKI-nivån översätts till sysselsättning. Det beror på en relativt låg produktivetsnivå.

Men den kontinuerliga produktivitetstillväxten inom industrins värdekedjor innebär att antalet sysselsatta i Kina som i någon del av ekonomin arbetar med att möta efterfrågan på industriprodukter har minskat med nio procent sedan finanskrisen – från 247 till 224 miljoner.

Kinas andel av världens förädlingsvärdeexport

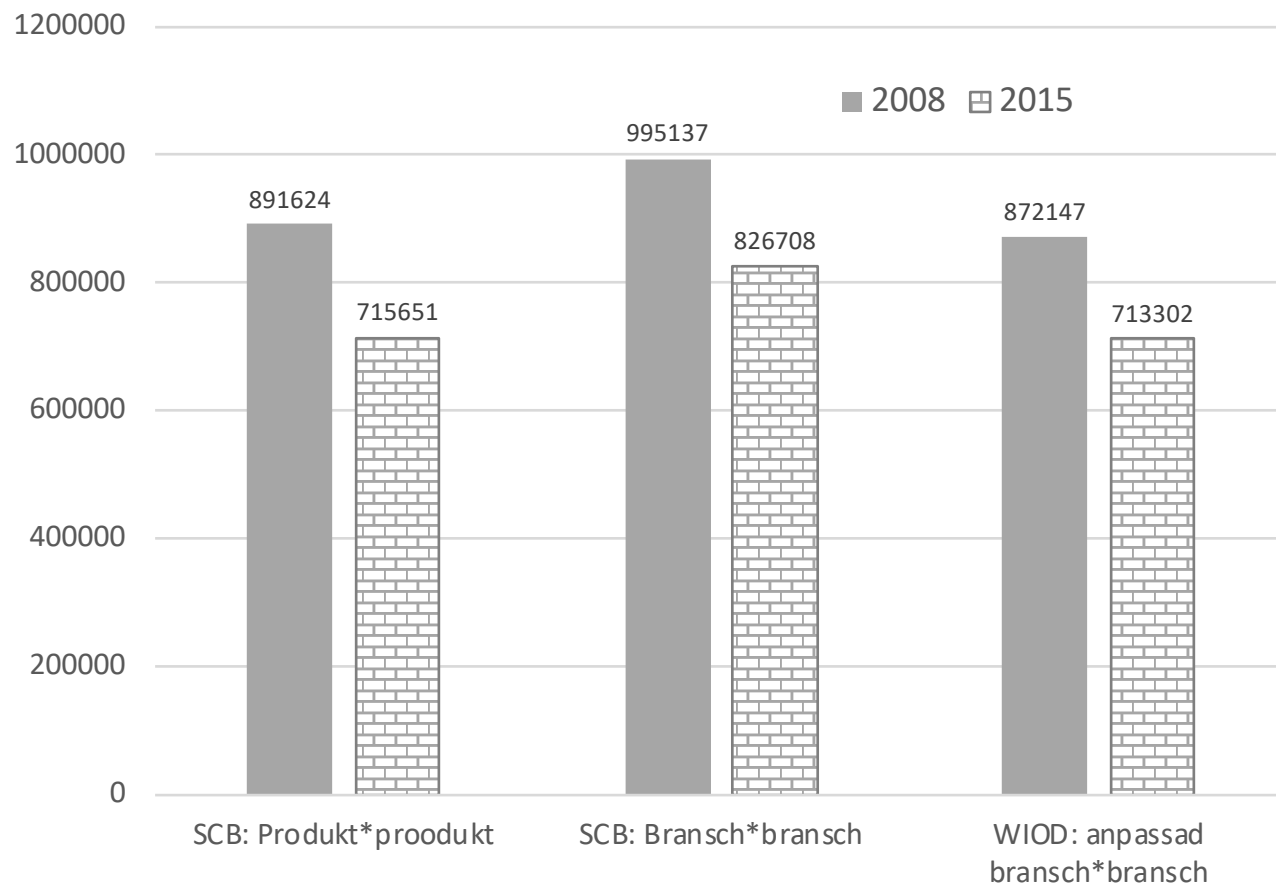

Inhemsk förädling i Kinas
bruttoexport. Källa: OECD.

2008	2014
65,8 %	70,7 %

Antal (uppströms) sysselsatta i svensk ekonomi

Direkt eller indirekt – av slutlig efterfrågan på industriprodukter

IO-tabeller kan byggas upp antingen utifrån producerade produkter eller branscher. Det teoretiskt mest rimliga är att utgå från produkter eftersom det är produkter som produceras, men det blir ofta en inte oväsentlig skillnad mellan produkt*produkt och bransch*bransch. Det förklaras av att i en branschstruktur ingår i industrins branscher de produkter som i en produktklassificering inte kan sägas vara en industriprodukt (t.ex. om Volvo IT säljer IT-tjänster). Därmed blir summan antalet direkt och indirekt sysselsatta högre i en bransch*bransch-analys. För några industribranscher är den procentuella skillnaden avsevärd – 40-60 procent. Till dessa hör framför allt fordonsindustrin och SNI 23.

Ett argument för att använda bransch*bransch är att det är viktigt att veta hur mycket värden/sysselsättning de företag som klassas som industriföretag genererar i Sverige – oavsett om de producerar klassiska industriprodukter eller har blivit mer tjänsteorienterade i det som produceras.

WIOD baseras på bransch*bransch, men man har försökt göra dessa tabeller mer produktlika. Därför ligger WIOD:s sysselsättningsnivå mer i paritet med SCB:s produkt*produkt.

WIOD:s antal sysselsatta i diagrammet för år 2015 är antalet för år 2014.

Mellan 2014-15 omklassades delar av Ericssons verksamhet från industrins datorer och elektronik till tre tjänstebanscher – förlag, programmering och FoU. Hur omklassningen fördelades mellan de tre tjänstebanschererna är sekretessbelagt, men via IO-tabellerna kan vi se att i termer av bransch*bransch krymper uppströms sysselsättning i datorer och elektronik med mer än 33 000 (-55%) mellan 2014 och 2015. Däremot påverkas inte uppströms sysselsättning i datorer och elektronik om vi tittar på produkt*produkt-tabellerna. Det tycks som om den minskade uppströms sysselsättningen i datorer/elektronik i bransch*bransch-termer främst har fördelat sig till förlag respektive programmering.

Antal sysselsatta i svensk ekonomi av att möta slutlig efterfrågan på verkstadsindustrins produkter

*Källa: SCBs produkt*produkt-tabeller*

	2008	2015	
C25	52978	49739	
C26	58716	24794	
C27	43668	33094	
C28	159508	117195	
C29	121280	89617	
C30	16707	15249	
C33	13358	6409	
Verkstadsindustrin	466215	336098	-130117
			-27,9 %

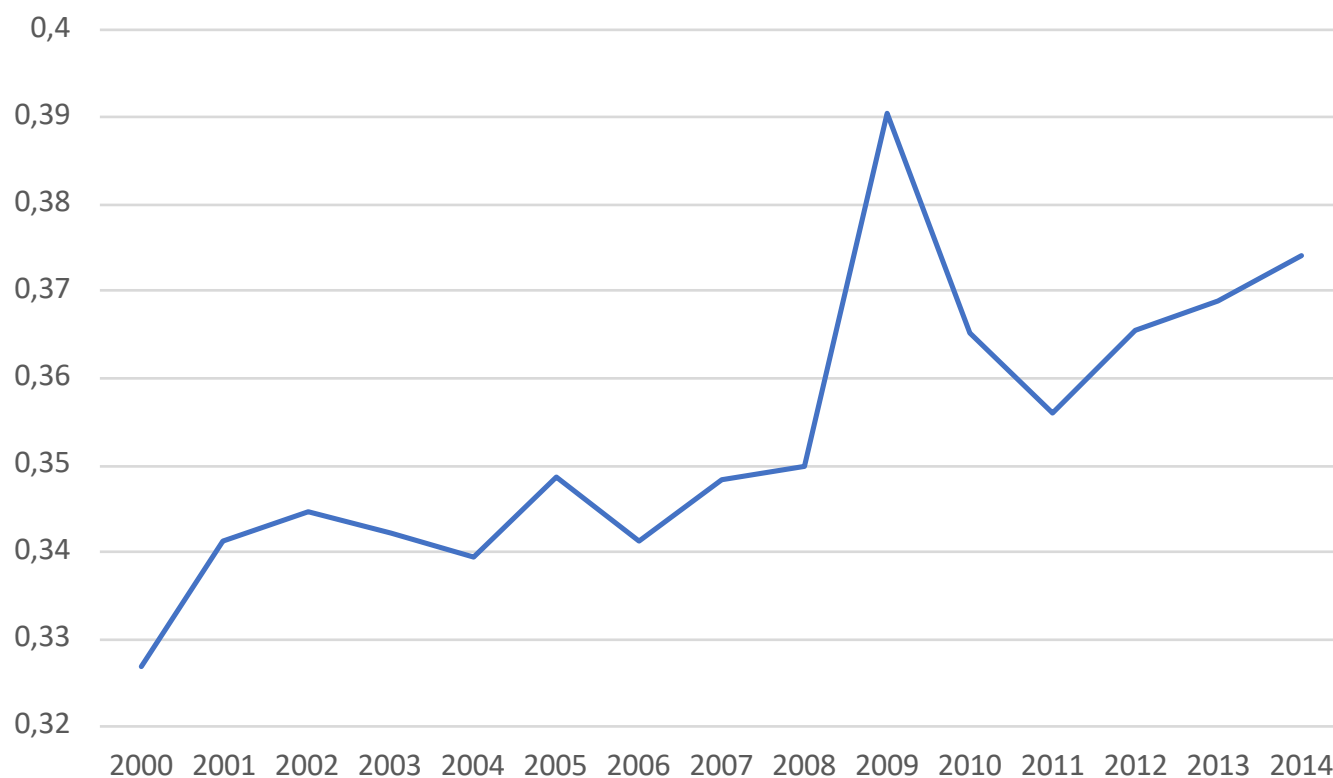
Sysselsättning i kunskapsintensiva tjänster av insatsefterfrågan från industrin

*Källa: SCB:s produkt*produkt-tabeller*

	2008	2015	
J58	4900	2687	
J59_60	2120	2002	
J61	2565	1813	<i>Kunskapsintensiva tjänster definieras som (ISIC rev. 4.1, SNA 2008)</i>
J62_63	16062	9208	
K64	5442	3695	
K65	1128	612	J58
K66	5119	4150	J59_J60
M69_70	26694	26526	J61
M71-72	9522	9166	J62_J63
M73	9932	6250	K64
M74_75	5963	5092	K65
N77	5017	3333	K66
N78	19658	21949	M69_M70
N79	229	107	M71
N80T82	27792	24715	M72
Kunskapsintensiva tjänster	142144	121305	M73
		-20839	M74_M75
		-14,7 %	N

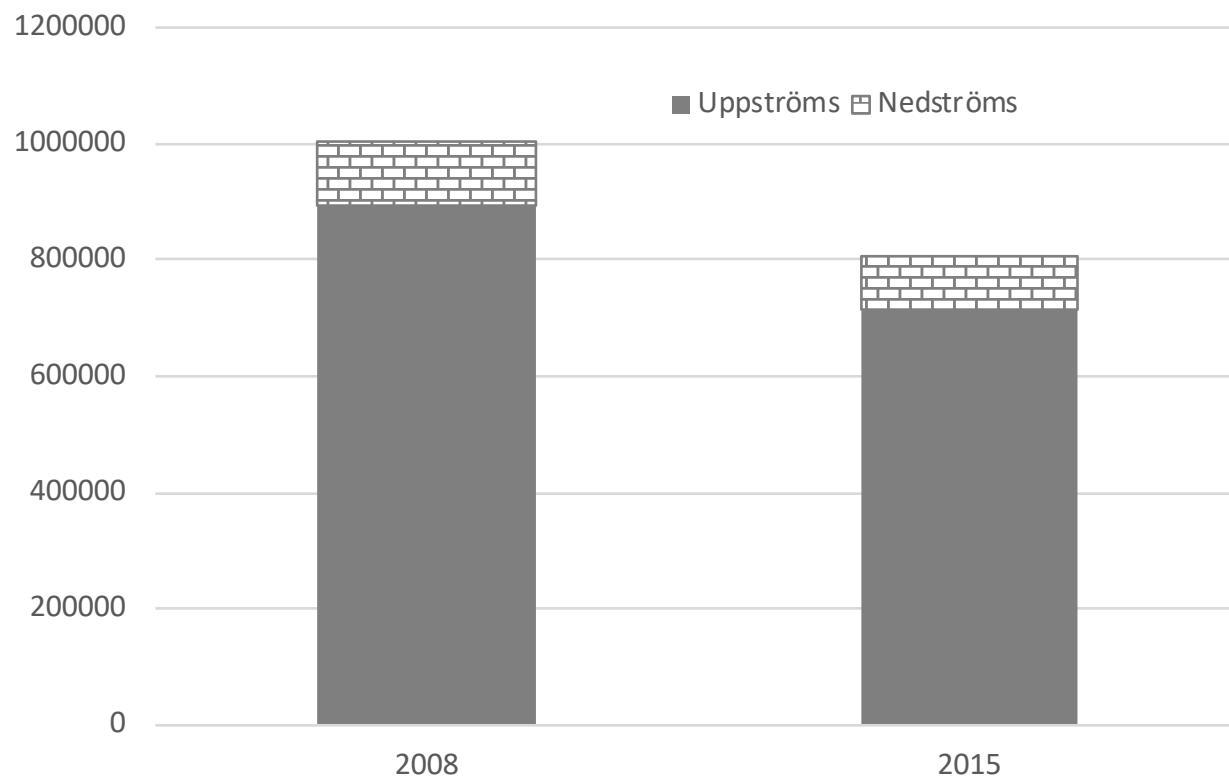
Svensk industrisektors beroende av inhemsk efterfrågan

Av de förädlingsvärden som genereras inom svensk industrisektor (SNI 10-33) kan mer än 37 procent förklaras av slutlig efterfrågan på icke-industriella produkter i svensk ekonomi. Det är således löner och vinster som genereras i industrisektorn (SNI 10-33) av att leverera insatser till andra delar av ekonomin än till industrisektorn. Byggsektorn dominerar som inköpare av insatser av industriprodukter.

Den utvidgade industrin i Sverige i termer av antal sysselsatta

*Källa: SCBs produkt*produkt-tabeller*

Från industrins perspektiv är insatsstrukturen uppströms – d.v.s. de insatser som krävs i alla delar av ekonomin för att möta slutlig efterfrågan på industriprodukter.

Men i ett nedströms perspektiv levererar även industrin, som sagt, insatser till andra delar av ekonomin så att dessa kan möta sin slutliga efterfrågan.

Lägger man från industrins perspektiv ihop denna uppströms och nedströms sysselsättning får vi den "utvidgade industrin".

I termer av bransch*bransch uppgår den utvidgade industrin år 2015 till drygt 922 000 sysselsatta, vilket motsvarar 17 procent av sysselsättningen i ekonomin – en minskning med fem procentenheter sedan finanskrisen.

Svenska industribranschers relativa konkurrenskraft

Procentuell förändring mellan 2008 och 2014 i termer av Balassakvoter utifrån GVKI

	Euro- området exkl.			
	Världen	Tyskland	USA	Tyskland
Livsmedel	8,6	15,0	17,0	9,7
Trä och papper	3,1	0,8	-2,9	7,8
Kemi och läkemedel	17,6	22,0	6,2	-1,5
Stål och metall	12,1	-0,6	0,0	6,8
Datorer och elektronik	1,7	10,8	10,0	17,0
Maskin	-4,6	-3,5	-2,4	-9,0
Fordon	-13,8	-16,4	-13,9	-5,0
Verkstad	-5,2	-6,5	-4,9	-1,4

Svenska kronor per amerikanska dollar

Källa: Konjunkturinstitutet

I statistiken från WIOD omräknas, som sagt, svenska kronan till dollar genom växelkursen.

En svagare krona betyder då sannolikt en viss positiv effekt på efterfrågan på svenska industriprodukter (även om denna positiva försäljningseffekt inte ska överdrivas eftersom industrin är importerar en stor del av sina insatser), men innebär att valutaomräkningen av industrins försäljning ger en mindre mängd dollar.

Nettot av dessa två effekter är inte självklart.

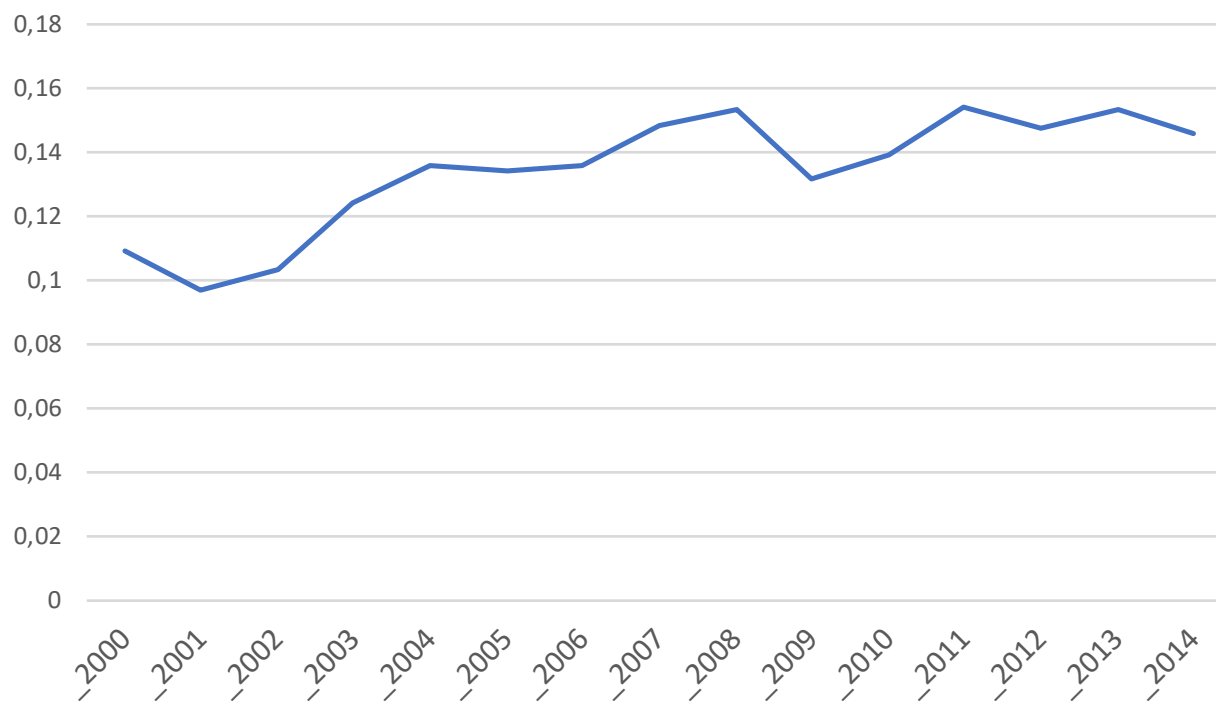
Svenska kronor per euro

Källa: Konjunkturinstitutet

Växelkurser som använts för att konstruera Sveriges IO-tabeller i WIOD

US dollar per svensk krona

Svenska industribranschers relativa konkurrenskraft

Definierad som Sveriges delbranschandel av världens GVKI för den branschen dividerat med motsvarande andel för jämförelselandet. Euroområdet är exkl. Tyskland.

Bransch	Sverige vs världen				Sverige vs Tyskland				Sverige vs euro				Sverige vs USA			
	Svensk k-kraft	Utv svensk	Utv svensk	Utv svensk	Svensk k-kraft	Utv svensk	Utv svensk	Utv svensk	Svensk k-kraft	Utv svensk	Utv svensk	Utv svensk	Svensk k-kraft	Utv svensk	Utv svensk	Utv svensk
	2014, relativ andel av globalt förädlingsvärde	k-kraft 2000-2008, procent	k-kraft 2008-2014, procent	k-kraft 2000-2014, procent	2014, relativ andel av globalt förädlingsvärde	k-kraft 2000-2008, procent	k-kraft 2008-2014, procent	k-kraft 2000-2014, procent	2014, relativ andel av globalt förädlingsvärde	k-kraft 2000-2008, procent	k-kraft 2008-2014, procent	k-kraft 2000-2014, procent	2014, relativ andel av globalt förädlingsvärde	k-kraft 2000-2008, procent	k-kraft 2008-2014, procent	k-kraft 2000-2014, procent
Datorer och elektronik	0,008	-8	-25	-31	0,15	-20	2	-19	0,13	-17	28	5	0,06	61	-21	28
Livsmedel	0,004	-6	-20	-24	0,09	-8	6	-2	0,03	-15	20	1	0,02	33	-16	12
Trä och papper	0,012	-15	-24	-36	0,19	-16	-7	-22	0,10	-22	18	-9	0,06	38	-30	-4
Stål och metall	0,008	-2	-17	-19	0,11	-3	-9	-11	0,08	-7	17	8	0,07	85	-28	33
Verkstad	0,008	-1	-30	-31	0,09	-14	-14	-26	0,09	-13	8	-7	0,05	74	-32	19
Kemi och läkemedel	0,006	-20	-13	-31	0,14	-6	12	6	0,06	-11	8	-4	0,02	-3	-24	-26
Fordon	0,007	-6	-37	-40	0,07	-19	-23	-37	0,09	-14	4	-10	0,04	67	-38	4
Maskin	0,009	12	-30	-21	0,09	2	-11	-9	0,09	-1	-1	-2	0,07	99	-30	39
Industrin	0,006	-5	-26	-30	0,10	-11	-8	-18	0,06	-11	9	-3	0,04	49	-28	7

Svenska industribranschers relativa konkurrenskraft

Definierad som Balassakvoter utifrån förädlingsvärdeexporten. Eurozonen är exkl. Tyskland.

Bransch	Balassa år 2000	Balassa 2008	Balassa 2014	Utv Balassa 2000-2008, procent	Utv Balassa 2008-2014, procent	Utv Balassa 2000-2014, procent
Kemi och läkemedel, Tyskland	1,06	1,12	1,37	6,0	22,0	29,3
Livsmedel, Tyskland	0,78	0,81	0,93	3,8	15,0	19,4
Datorer och elektronik, Tyskland	1,54	1,38	1,53	-10,5	10,8	-0,8
Trä och papper, Tyskland	1,98	1,87	1,89	-5,2	0,8	-4,4
Stål och metall, Tyskland	1,00	1,09	1,08	8,9	-0,6	8,3
Maskin, Tyskland	0,81	0,93	0,89	14,7	-3,5	10,7
Verkstad, Tyskland	1,05	1,01	0,95	-3,8	-6,5	-10,1
Fordon, Tyskland	0,97	0,89	0,74	-8,6	-16,4	-23,5
Datorer och elektronik, Eurozonen	1,96	1,81	2,12	-7,5	17,0	8,3
Livsmedel, Eurozonen	0,52	0,49	0,54	-5,1	9,7	4,0
Trä och papper, Eurozonen	1,75	1,52	1,64	-13,1	7,8	-6,4
Stål och metall, Eurozonen	1,10	1,15	1,22	4,1	6,8	11,2
Verkstad, Eurozonen	1,46	1,42	1,40	-2,8	-1,4	-4,2
Kemi och läkemedel, Eurozonen	0,95	0,95	0,94	-0,3	-1,5	-1,8
Fordon, Eurozonen	1,50	1,45	1,38	-3,2	-5,0	-8,1
Maskin, Eurozonen	1,40	1,54	1,41	10,5	-9,0	0,6
Livsmedel, USA	0,61	0,55	0,64	-10,3	17,0	4,9
Datorer och elektronik, USA	1,24	1,35	1,48	8,5	10,0	19,3
Kemi och läkemedel, USA	0,82	0,54	0,57	-34,8	6,2	-30,8
Stål och metall, USA	1,38	1,71	1,71	24,4	0,0	24,3
Maskin, USA	1,35	1,80	1,75	33,5	-2,4	30,4
Trä och papper, USA	1,81	1,68	1,63	-7,1	-2,9	-9,8
Verkstad, USA	1,24	1,45	1,38	17,1	-4,9	11,3
Fordon, USA	1,13	1,27	1,09	12,4	-13,9	-3,2

Balassakvot

används i essän för att förstå industrins branschers konkurrenskraft

Ett sätt att ange konkurrenskraften för en bransch i land X relativt den för samma bransch i land Y är den så kallade *Balassa-kvoten*. Den jämför en enskild branschs andel av det sammanlagda förädlingsvärde som efterfrågan på industriprodukter genererar i land X:s hela ekonomi, med motsvarande andel i land Y. När kvoten för den studerade branschen i land X stiger relativt land Y innebär det en förbättrad konkurrenskraft för branschen i land X.

Referenser

1. Balassa, B (1965), "Trade Liberalization and 'Revealed' Comparative Advantage", *The Manchester School of Economic and Social Studies*, vol 32, s 99-123.
2. Balassa, B och M Noland (1989), "'Revealed' Comparative Advantage in Japan and the United States", *Journal of International Economic Integration*, vol 4, s 8-22.
3. Baldwin, R (2006), "The Great Unbundling(s)", report prepared for the Finnish Secretariat of the Economic Council.
4. Baldwin, R (2011), "Trade and Industrialisation after Globalisation's 2nd Unbundling: How Building and Joining a Supply Chain Are Different and Why It Matters", NBER Working Paper 17716.
5. Baldwin, R (2012), "Global Supply Chains: Why They Emerged, Why They Matter, and Where They Are Going", Working Paper 2012/01, Fung Global Institute, Hongkong.
6. Baldwin, R (2016), *The Great Convergence. Information Technology and the New Globalization*, Harvard University Press, London, England.
7. Business Sweden (2015), *Tio år av vikande trend. Marknadsandelar för den svenska exporten*, Stockholm.
8. Costinot, A, D Donaldson och I Komunjer (2012) "What Goods do Countries Trade? A Quantitative Exploration of Ricardo's Ideas", *Review of Economic Studies*, vol 79, s 581-608.
9. Daudin, G, C Riffart och D Schweisguth (2011), "Who Produces for Whom in the World Economy?", *Canadian Journal of Economics*, vol 44, s 1403–1437.
10. Dietzenbacher, E., B Los, R Stehrer, M Timmer och G de Vries (2013): "The Construction of World Input-Output Tables in the WIOD Project", *Economic Systems Research*, vol 25, s 71-98.
11. Feenstra, R C och G H Hanson (1996), "Globalization, Outsourcing, and Wage Inequality", *American Economic Review, Papers and Proceedings*, vol 86, s 240–245.
12. Feenstra, R C och G H Hanson (1999), "The Impact of Outsourcing and High-Technology Capital on Wages: Estimates for the United States, 1979–1990", *Quarterly Journal of Economics*, vol 114, s 907–940.
13. Johnson, R.C och G Noguera (2012), "Accounting for Intermediates: Production Sharing and Trade in Value Added", *Journal of International Economics*, vol 86, s 224-236.
14. Kommerskollegium (2015), *Trade is essential for jobs – a value chain perspective for Sweden*, Stockholm.
15. Koopman, R, W Powers, Z Wang och S-J Wei (2010), "Give Credit Where Credit is Due: Tracing Value Added in Global Production Chains", NBER Working Paper 16426.
16. Lamy, P. (2011), "'Made in China' tells us little about global trade", *Financial Times*, 24 januari 2011.
17. Laursen, K (2015), "Revealed Comparative Advantage and the Alternatives as Measures of International Specialization", *Euroasian Business Review*, vol 5, s 99-115.
18. Lind, D (2014), *Value Creation and Structural Change during the Third Industrial Revolution – The Swedish Economy from a Vertical Perspective*, doktorsavhandling, Lund Studies in Economic History No. 64, Lund University.
19. Lind, D (2015), *Sveriges Konkurrenskraft i en Värld av Globala Värdekedjor*, Ekonomisk Debatt, 2015/6.
20. Lind, D (2016), *Svensk Export – Komparativa fördelar och specialiseringsmönster sedan 1990-talet*, Ekonomisk Debatt, 2016/3.
21. OECD (2011), "ISIC rev. 3 Technology Intensity Definition. Classification of Manufacturing Industries into Categories Based on R&D Intensities", OECD, Paris.
22. OECD (2013a), "Interconnected Economies: Benefiting from Global Value Chains", OECD, Paris.

Referenser

1. OECD (2103b), "OECD Science, Technology and Industry Scoreboard 2013. Innovation for Growth", OECD, Paris.
2. OECD-WTO (2012), "Trade in Value-Added: Concepts, Methodologies and Challenges", OECD-WTO, Paris.
3. Rahman, J och T Zhao (2013), "Export Performance in Europe: What Do We Know from Supply Links?", IMF Working Paper 2013/62.
4. Regeringskansliet (2015), *Sveriges exportstrategi*.
5. Timmer, M.P, B Los, R Stehrer och G de Vries (2013), "Fragmentation, Incomes and Jobs: An Analysis of European Competitiveness", *Economic Policy*, vol 28, s 615-661.
6. Tillväxtanalys (2014), *Competing in global value chains: implications for jobs and income in Sweden*, PM 2014:10, Stockholm.
7. Tillväxtanalys (2016), *Global value chain specialization: patterns of Sweden and its key competitors*, Stockholm.
8. Timmer, M P, R Inklaar, M O´Mahony och B van Ark (2010), *Economic Growth in Europe: A Comparative Industry Perspective*, Cambridge University Press, New York.
9. Timmer, M P, B Los, R Stehrer och G de Vries (2012), "Fragmentation, Incomes and Jobs. An Analysis of European Competitiveness", manuskript, ECB, Frankfurt.
10. Timmer, M P, B Los, R Stehrer och G de Vries (2013), "Fragmentation, Incomes and Jobs: An Analysis of European Competitiveness", *Economic Policy*, vol 28, s 615–661.
11. World Economic Forum (2013), "Rebuilding Europe's Competitiveness", Insight Report, World Economic Forum, Cologne,